

ТРАДИЦІЙНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ОБРЯД ВЕСІЛЛЯ

Традиційний український обряд весілля умовно поділяється на три цикли: передвесільний, власне весільний і післявесільний. До передвесільного циклу належать обряди, пов'язані з досягненням згоди; молодих і їх родин на шлюб: запити, сватання, оглядини й заручини. Запити – це попереднє розвідування родиною молодого про наміри батьків молодої. На розвідини йшли мама або тато молодого чи хтось з близьких родичів.

Сватання – перша зустріч представників молодого з молодою та її батьками для досягнення згоди на шлюб. Сватати дівчину вирушали пізно ввечері, щоб на випадок відмови зберегти сватання у таємниці. Після традиційних вітай і промов старостів кликали дівчину й прилюдно запитували її згоди на шлюб. Відповідь нареченої була обов'язковою і вирішальною. На знак згоди сватів перев'язували рушниками або підносили їм на хлібі хустки чи рушники. Нареченого дівчина перев'язувала хусткою. У випадку відмови старостам підносили гарбуз або макогін. При позитивній відповіді нареченої обговорювали попередньо питання про придане.

Увесь передвесільний цикл обрядовості тривав два-три тижні, інколи – місяць. Після сватання відбувалися оглядини (обзорини) і заручини. Батьки нареченого під час оглядин намагалися продемонструвати свій добробут.

Заручини – це своєрідне закріплення остаточної згоди на шлюб і прилюдне оголошення цієї події. Обов'язковими елементами були перший посад молодих (їх саджали поруч як наречену пару) і обмін подарунками.

Після заручин ні дівчина, ні хлопець не мали права відмовлятися від шлюбу без вагомих на те причин. Відмова сприймалася як образа і безчестя, тому їх треба було матеріально відшкодовувати.

Напередодні весілля молодим виготовляли весільні вінки. В хаті молодого виготовляли «весільне знамено», «прапір»: до гарно витесаного древка прив'язували дві-три хустини, дзвіночок і зверху квітчали барвінком. Окрім плетення вінків, дівчата прибирали гільце і квітчали коровай. Цією церемонією розпочиналося одне з найважливіших передшлюбних дійств – дівич-вечір, вінкоплетини, молодечий вечір. Це прощальний молодіжний вечір, на якому наречений і наречена прощалися з дівочою і парубоцькою громадою та переходили в стан одружених господарів. Крім приготування вінків і весільного деревця, на цьому вечорі ще здійснювалися такі обряди: посад, перепій молодих, розплетення коси нареченій, вбирання вінка, обмін подарунками молодими та ін. Дівич-вечір закінчувався невеликою гостиною з танцями й співом.

Найбільш пишною обрядовістю відзначався весільний день. Церемонія одягання молодої дружками і свашками відбувалась у коморі в супроводі пісень. Молоді обов'язково мусили мати нові сорочки, ще не прані. Спеціально до весілля шили одяг, який зберігали і шанували впродовж усього життя.

Весільний поїзд молодого, який вирушав за молодою, складався зі старшого боярина, бояр, світилки і родичів. За звичаєм, нареченого до воріт проводжала мати у виверненому вовною догори кожусі. Хлопця обсипали «на щастя» зерном і дрібними грішми.

Перший викуп – «ворітну» – хлопці з вулиці молодої брали біля воріт її хати. Друга перепона була біля дверей або в сінях: молоду охороняли дружки, які віддавали її за цукерки і калачі. Щоб сісти біля нареченої, молодий мусив викупити її ще й у брата-підлітка. Одержавши викуп, брат поступався місцем молодому, і всі гості сідали за стіл. Після викупу місця починалось дарування: спочатку родичі молодого наділяли подарунками родичів молодої, потім – навпаки.

Часто посад молодих завершувався обрядом покривання голови молодої очіпком і наміткою, що символізувало її перехід у стан заміжньої жінки. Після покривання голови відбувався обряд розподілу короваю.

Власне весіллям, гостиною керували хресні батьки. Наприкінці весілля у домі молодої відбувався останній її викуп – «весільний пропій». Після цього пізно ввечері молоду виряджали до дому чоловіка, її родичі передавали

родичам і боярам посаг, вона виходила на подвір'я, а в той час гості співали пісні, в яких була туга і сум за рідною домівкою.

Головний весільний день закінчувався обрядами шлюбної ночі: переодягання молодої, виведення її до гостей, демонстрування цнотливості. Важливе місце відводилося циклу обрядів після шлюбної НОЧІ, що символізували приєднання невістки до родини чоловіка: розтоплювання печі, посилення по воду, скроплення водою господарства, приготування обіду, частування свекрів.

Післявесільні обряди повинні були зміцнити зв'язок між родинами молодих і полегшити при звичаєння молодої в чужому домі. Через день-два молодий кликав гостей на «пропій». За тиждень після весілля молоді йшли до батьків молодої на міни: батько молодої повинен віддати, що «мінів» (обіцяв) дати їй під час сватання і заручин. З цього приводу влаштовувалась гостина.

Останній післявесільний обряд – калачини (Гуцульщина), честь, дякування (Львівщина), хлібини (Хмельниччина, Волинь) або розхідний борщ – відбувався через місяць після весілля. Молодий купував калачі й напої, кликав весільних батьків та інших гостей, щоб запити своє газдівство. Цей останній акорд весілля відбувався зі співами і танцями.